

MODELUL TEORETIC DE AMPLASARE A NOILOR OBIECTIVE ARHITECTURALE ÎN ORAȘUL TIRASPOL

Serghei Tronciu

Universitatea Tehnică a Moldovei

INTRODUCERE

Primul model teoretic de dezvoltare a Tiraspolului, accentuat prin analiza urbanistică și arhitecturală a orașului riveran, a fost efectuat de arhitectul Viktor Smirnov. În premieră (1969) urbanistul atrage atenția la conexiunea fluviului cu trama stradală, la fel și tendințele fuziunii orașelor Bender și Tiraspol [1]. Reorganizarea această a fost studiată și de Institutul de Cercetare și Proiectare din orașul Kiev (КНННПП) în 1971, care a efectuat un studiu urbanistic *Тираспольско-Бендерская Агломерация* în două volume. Soluția fuziunii acestor orașe a rămas doar la nivel de cercetare.

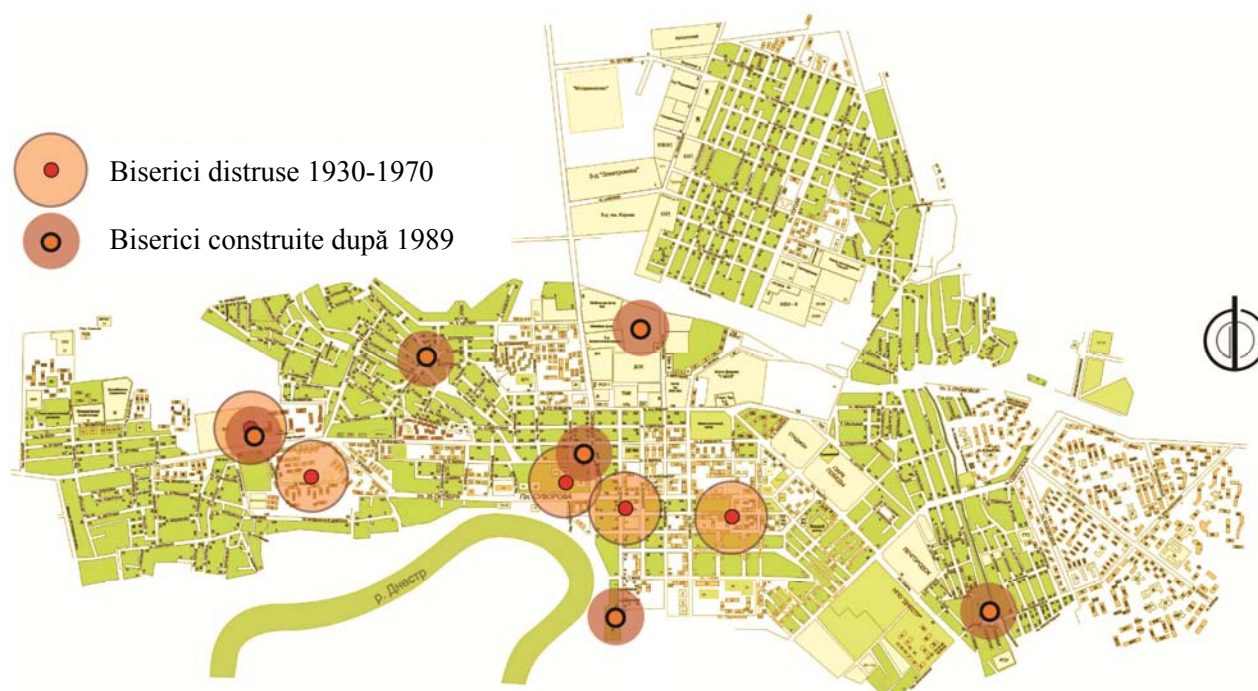
Grație amplasării edificiilor principale din orașul Tiraspol, ele sunt orientate cu fațadele principale (de gală) spre râul Nistru, cu etalarea arhitecturii obiectivelor în silueta orașului, percepută dinspre fluviu, concomitent dând reverențe și respect. Venerația imobilelor principale arterei acvatice indică încă odată importanța ei. Procedul dat nu este valabil pentru edificiile construite după anul 1989 (figura 1).

1. PRINCIPIILE DE ORGANIZARE A SPAȚIILOR NOI

Prezenta lucrare a permis în baza analizei complexe a principiilor, definirea modelului teoretic de amplasare a noilor obiective arhitecturale în orașul Tiraspol.

Principiile de organizare a spațiilor noi relevă principiile de constituire și evoluție a modelelor, cu prezintarea nomenclatorului pentru tipologia principiilor și edificiilor cu regim de funcționare diferit: 1) aplicarea tipurilor de obiective cu posibilitatea amplasării în zonele de apă; 2) utilizarea structurilor în mediile cu un nivel ridicat de apă subteran; 3) adaptarea construcțiilor și complexelor la spațiile supuse inundării; 4) protecția prin intermediul noilor diguri, pereți de sprijin, etc.; 5) expresivitatea aspectul arhitectural al splaiului Nistru.

Formațiunile, precum și analiza zonei de studiu (în cazul dat faleza Nistrului), stabilește principiile de bază organizare arhitectural-spațială a orașului Tiraspol (Tabelul nr.1.).

Figura 1. Orașul Tiraspol (aspectul actual) cu amplasamentul edificiilor de cult distruse și edificate după anul 1989.

1.1. Principiul Durabilității Mediului (DM)

Principiul DM și priorităților a peisajului eco-urban a orașului Tiraspol. Dezvoltarea durabilă (concept adoptat în 1987 de către Comisia Mondială pentru Mediu (WCED) ca urmare a Raportului Brundtland [2]) reprezintă procesul de modificare, evoluție, unde valorificarea eficientă a resurselor naturale, paralel cu investițiile și inovațiile tehnologice, precum și construcțiile și instalațiile ingineresti moderne, în mod creator îmbinându-se simultan și armonios satisfac cerințele habitatului.

Odată cu dezvoltarea infrastructurii la nivel de inginerie, tehnologie, *Arhitectura Durabilă* urmărește următoarele principii: 1) utilizarea eficientă a resurselor alternative de energie arhicunoscute (energia biomasei, hidroenergia, energia eoliană, generarea de electricitate cu ajutorul panourilor fotovoltaice, încălzirea cu panouri termice, etc.); 2) conservarea energiei – necesitate impusă de costurile mari ale energiei de orice tip, care se mai obține și prin reabilitarea termică la edificiilor existente; 3) reutilizarea materialelor de construcții reciclate; 4) păstrarea microclimatului confortabil (de ex: plasarea etajelor sub cota terenului -1,500 metri, temperatura este constantă de 11°C, etc.).

Principiul DM al orașului Tiraspol constă în expunerea de proiectare etică în relației umane față de artera acvatică principală din RM, luând în considerație indicatorii urbanistici POT și CUT, pentru folosirea oportună a țesutului urban. Este necesar de acționat considerabil și obligatoriu la găsirea soluționării arhitectural-urbanistice pe o durată de timp îndelungată, pentru continuitatea bunăstării ecologice corecte și adecvate a orașului fluvial și anume partea sud-est al Tiraspolului, conform PUG-lui și dezvoltarea Tiraspolului până în anul 2000 din cadrul Institutului Urban Proiect din Chișinău (INCPUP) monitorizat de arhitecții I.Mihalachi și B.Miselischii.

Principiul DM tiraspolean rezidă soluțiile facilităților a obiectivelor arhitecturale noi cu prezența la maxim posibil al mediului natural, cu accente deosebite privind evidențierea și prezența râului Nistru. Pentru cele mai valoroase site-uri (teritoriile amlasate limitrof Nistrului) se recomandă să se dezvolte pe verticală cu regimul de înălțime (R) sporit, cu compoziția planurilor ale clădirilor compacte în scopul de a minimiza impactul anorganic (activități antropice) asupra zonei naturale unice, cu peisaje pitorești nepoluate cu deschiderea spațiilor spre natură. Scopul proiectării durabile a orașului Tiraspol constă în educarea

conceptual profesioniștii din domeniu prin factori:

- *economici*: creșterea potențialului de investitori, stabilitate prin eficiența folosirii spațiilor actual nefolosite (de ex: teritoriul uzinei Kirov, plasat în partea centrală, el poate fi transformat în zone de agrement);

- *sociali*: luarea în considerație a nivelului de trai al populației, cu necesitățile vitale și spirituale adaptate la sec.XXI (ex: foișorul de apă din Tiraspol, părăsit poate fi reconstruit și adaptat la funcția muzeului, drept exemplu servește muzeul orașului Chișinău), protejarea patrimoniului construit (cu însemnătate ahitectural-artistică și istorică – vestigiile cetății de mijloc, ahitectura ecleziastică, etc.);

- *ecologice*: formarea noului țesut urban prin colonizarea râului Nistru, evitând la maxim poluarea biodiversității existente (spațiile verzi din partea dreaptă a fluviului).

1.2. Principiul Polifoniei Spațiale (PS)

Principiul PS sau abordarea arhitecturii ca peisaj – reprezintă necesitatea unei interacțiuni de simbioză între peisajul natural existent și crearea spațiilor urbane (edificiilor arhitecturale). Termenul de polifonie a fost folosit în domeniul muzicii, iar în arhitectură de arhitectul Vladimir Antiufeev [3]. Peisajul natural reprezintă procesul sau materia primă pentru modelarea în domeniul arhitecturii și urbanismului. Kevin Lynch scria că *omul are o imagine asupra mediului, imagine ce rezultă din senzațiile imediate și din memoria experienței* [4]. Această imagine, fie mediul construit, sau cel natural oferă oamenilor securitatea vitală și echilibru emoțional. Principiul PS poate fi transpus în registrul emoțional, exprimat prin conceptul de peisaj natural; peisaj artificial; peisaj urban.

Peisajul urban al Tiraspolului este format din scene arhitecturale ce reflectă relații armonioase (edificiilor publice cu fațadele de gală orientate spre Nistru) și cele conflictuale, procentual 70% la 100% (obiective arhitecturale solitare, ignorând situația mediului natural la contrast), pe care omul le percepe ca mediul mai mult artificial. Atât mediul artificial, cât și cel natural rezultă datorită dorinței umanității de a modela și controla întreg spațiu riveran urban.

Principiul PS al orașului Tiraspol presupune amplasarea tipologiei obiectivelor arhitecturale, în funcție de localizarea diferitelor tipuri de peisaj în zona de studiu. Este recomandabil să se organizeze varietatea de combinații edificiilor de agrement și turism, în strânsă interacțiune cu râul Nistru.

Principiul PS tiraspolean rezidă încrustarea atentă a arhitecturii noi în mediul natural existent cu accentuarea peisajului și este marcat prin factorii:

- *naturali*: testarea direcției cotiturii râului Nistru, cu amplasarea țesutului urban doar pe o singură parte a fluviului, conexiunea pădurii, reliefului practic monoton și domol, cu văi largi și frecvente alunecări de teren. Peisajul natural trebuie tratat, în urma unui studiu obiectiv și sensibil în vederea evoluției orașului Tiraspol;

- *culturali*: analizarea valorilor ce au evoluat în spațiu și timp, supuse proceselor dinamice, percepute diferit de oameni, în funcție de rolul râului Nistru: hotar, acces navigabil, plajă, etc., la aceste funcții se adaugă perceperea unei așezări urbane dezvoltate pe exemplul altor orașe europene, sesizarea frontului arhitectural la apă, etc. Identitatea orașului Tiraspol depinde de factura arhitecturii noi, de modul și locul amplasării, în relație cu râul.

1.3. Principiul Diversității Funcționale (DF)

Principiul DF implică disponibilitatea uniformă a obiectivelor arhitecturale noi în zona supusă cercetării, combinate în diferite situri, rapoarte la artera acvatică. Peisajul urban prin prisma principiului DF, reprezintă experiența vizuală urbană, luând în considerare multifuncționalitatea spațiului urban. Astăzi arhitectura se definește prin conjuncturi funcționale la nivel social și la întregul spectru urban în condiții transformărilor (pozitive și negative) cotidiene.

Valoarea utilitară a arhitecturii în orașul Tiraspol, se datorează tocmai modului și locului de ocupare în situl spațiului urban riveran, distanțare față de râu, acces în raport cu diferite regimuri de semnificație (cetatea și forștatul – la stadia incipientă de dezvoltare, pâna la extinderea noului complex sportiv Seriff – anii 2000), cu legături supuse tramei stradale rectangulare a părții centrale.

Principiul DF al orașului Tiraspol admite diversitatea și asituaționarea noilor obiective, cu posibilitatea modificării funcției pe parcursul exploatarei, într-un sistem cu o legătură de comunicare reciprocă format din:

- *elemente dominante*: complexe urbanistice de interes internațional și național cu funcții publice, expresivitate arhitectural-artistică expresivă, infrastructură dezvoltată, unde nu se normează raza de deservire (ex: integrarea în țesutul urban al Muzeului de arte contemporane Guggenheim din Bilbao, Spania, arhitect Frank

Gehry, amplasat în locul fostei uzini, la intersecția autostrăzii și râului Nervión);

- *elemente însoțitoare*: reprezintă veriga mediocră formată din edificii și clădiri de interes urban, disponibilitatea (raza de deservire – 1,5 ore) cu destinații diverse: publice (clădiri administrative, officii, etc.) sau locuințe colective (ex: Zona malurilor Dunării din orașul Budapesta a fost înscrisă în anul 1987 pe lista patrimoniului cultural mondial UNESCO (categoria culturală II) pentru cel mai remarcabil splai amenajat);

- *elemente complementare*: clădiri și instalații ingineresti care conjcturează modelul teoretic și satisfac necesitățile locuitorilor și oaspeților orașului (cafenele, poduri, terase, etc.).

1.1. Principiul Mobilității Spațiale (MS)

Principiul MS asigură inițial în procesul proiectării oportunitățile de a regla, transporta, transforma arhitectura statică, racordate la condițiile modificate prin: statut social sau economic, sau pur și simplu pentru a schimba starea de spirit.

Obiectivele mobile se mută cu ușurință din zonele supuse pericolului perturbărilor ale mediului natural (scăderea bruscă a nivelului apei în râu, ieșirea din matcă și revărsarea peste maluri), în teritoriile stabile.

Primele structuri mobile erau caracteristice popoarelor nomade, unde în prim-plan erau cerințele minime de edificarea, demontarea și relocarea lor. Având în vedere dezvoltarea rapidă a tehnologiilor arhitecturii moderne au lucrat arhitecții sovietici Gheorghii Krutikov (proiectul de diplomă „Orașul zburător”, 1928 descris de Selim Han-Magomedov [5], Nicolai Ladovsky, Konstantin Melnikov, arhitecții-urbașiști ruși: Natalia Saprykina în teza de doctor „Dinamicheskaya adaptatziya arxitekturnyx ob'ektov” (Moscova, 1999), Dmitrij Airapetov, Svetozar Zavarihin, Veacheslav Koleichuk, ș.a. În Japonia, problemele arhitecturii mobile au fost studiate de Kiyonori Kikutake, Kisho Kurokawa, Fumihiko Maki, Masato Otaka, Kenzo Tange. Forumul CIAM (International Congress of Modern Architecture – Congresul internațional de arhitectură, forum mondial al arhitecților, care a organizat 11 conferințe dedicate arhitecturii moderniste 1929 – 1959) a format un grup de cercetători-utopiști: Paul Maymont autorul proiectului utopist „Oraș Spațial” (1960 – 1970); „Orașe Plutitoare” (1959). Yona Friedman, Frei Paul Otto, etc., în vederea studierii arhitecturii mobile. O serie de proiecte așezărilor mobile erau analizate și proiectate de organizația *Archigram* (grupul britanic de arhitecți fondat în

anii 1960, care a avut o mare influență asupra dezvoltării arhitecturii postmoderne) format din Peter Cook (proiectul așezării mobile „*Plug-in-City*”, 1964 [6]), Ron Herron (proiectul „*The Walking City*”, 1964 [7]), Dennis Crompton, Michael Webb, David Greene, ș.a. Acest principiu va permite posibilitatea orașului Tiraspol de a

strămuta obiectivele arhitecturale în timpul revărsării zonelor inundabile ale Nistrului.

De asemenea, utilizarea arhitecturii mobile va oferi demontarea rapidă cu scutirea sarcinei antropogene a teritoriului valoros.

Principiul MS tiraspolean deduce o serie de

Tabelul 1. Modelul teoretic de amplasare a obiectivelor arhitecturale.

Principiile de bază de organizare a noului model teoretic				
<i>Durabilitatea Mediului (DM)</i>	<i>Polifonia Spațială (SP)</i>	<i>Diversitatea Funcțională (DF)</i>	<i>Mobilitatea Spațială (MS)</i>	<i>Exresivitatea Arhitecturală (EA)</i>
reprezintă procesul de modificare, evoluție, cu valorificarea eficientă a resurselor naturale	constitui necesitatea unei interacțiuni de simbioză între peisajul natural existent și crearea spațiilor urbane noi	implică disponibilitatea uniformă a obiectivelor noi (de interes național, urban și cel local) în zona supusă cercetării	asigură oportunitățile de a regla, transporta, demonta sau transforma arhitectura statică	constă în formarea unui mediu la un nivel elocvent artistic și estetic, cu evocarea imaginilor cu caracter unic

obiective mobile de diferite dimensiuni și funcții, care sunt clasificate tipologic în:

- *edificii mobile*: proiecte noi, ce prevăd inițial, posibilitatea de a schimba interiorul sau exteriorul, la condițiile actuale necesare, fără a modifica total volumul și parametrii obiectivului prin transformarea funcției adoptate. În plus, atât costurile materialelor, timpul necesar și forțele de muncă pentru a efectua aceste modificări ar trebui să fie reduse la minimum, în caz contrar, procesul este unul similar cu unul de reconstrucție.

- *mobilier urban mobil*: ansamblu de elemente cu destinație funcțională, comercială, decorativă, etc., amplasate în SUD, va contura identitatea orașului Tiraspol (1. Mobilier de odihnă: bănci, scaune; 2. Layout urban (delimitare urbană): rampe de acces, pereți de sprigin; 3. Iluminat: stradal, decorativ; 4. Comunicare: publicitate, informații, indicatoare; 5. Elemente de comerț stradal: chioșcuri-flori, presă, etc.; 6. Amplasarea obiectelor de artă monumentală.).

- *umplere specifică*, a interiorului urban reprezintă oamenii și elementele de transport [8], care crează o impresie deosebită a orașului fluvial. Zonele de adunare a mulțimii (splaiul Nistrului), sau traficului intens (automobile, bărci, etc.) reprezintă unul dintre cele mai importante efecte vizuale în diferite stări ale orașului (sărbători, manifestații, etc.)

1.2. Principiul Expresivității Arhitecturale (EA)

Principiul EA constă în formarea unui mediu urban format la un nivel elocvent artistic și estetic, cu evocarea imaginilor cu caracter unic, excepțional și incomparabil. Atingerea obiectivelor acestui principiu se datorează realizării arhitecturii cu aspect modern – la contrast, pe teritoriile virane, sau în conformitate cu tradițiile istorice ale regiunii (zonei istorice a orașului) folosind divizările și proporțiile elementelor etnografice prin accentuarea exteriorului/interiorului, tehnicile tradiționale ale edificării regionale.

Arhitectura regională a orașului Tiraspol se inspiră din: propriul trecut arhitectural mai mult în stil eclectic; ideile reluării expresiei *genius loci* (spiritul locului – în religia vechii Rome, era înțeles ca spiritul protector al unui loc. În utilizarea contemporană, se referă la atmosfera distinctă a unei locații [9]); cautarea culturală prin stabilirea tipurilor formale, spațiale, decorative. Ansamblu de aspecte relatat mai sus identifică orașul fluvial la momentul actual. Evaluarea arhitecturii regionale în ultimele decenii la Tiraspol, a fost dictată de cerințele și opinia persoanelor oficiale, beneficiarilor și industriei construcțiilor, care a dus la apariția cartierelor tipizate, lipsite de valențe artistice amplasate pe teritoriile valoroase.

Prin intermediul principiului EA vor fi abordate tematici vizând conservarea patrimoniului

arhitectural, valorizarea sitului natural în preajma râului Nistru, revitalizarea în perspectivă a cetății *Sredinnaia*, reabilitarea spațiului public aparținând structurii istorice a orașului Tiraspol, crearea unor trasee memoriale pentru reconsiderarea unor obiective arhitecturale, care actual nu sânt incluse în registru de monumente ale orașului. Conectarea integrată a acestor aspecte va sta la baza cotozirii noilor teritorii în planul dezvoltării durabile a orașului Tiraspol, cu potențarea calităților peisajului. Obiectivele noi, vor fi percepute considerând semnificația formei arhitecturale, aprecierea și identificarea echilibrului în relațiile armonioase (prin similitudine sau contrast), înscrise și adaptate condițiilor zonei supuse cercetării, prin intermediul palierelor percepției și semnificației a formei arhitecturale:

- *palierul universal*: format din experiențe și semnificații, caracteristice comune umanității și relațiile omului cu frontul la apă, precum și cu râul, prin analiza experienței mondiale a proiectării arhitecturii orașelor fluviale (Paris – Sena, Budapesta – Dunărea, Sankt Petersburg – Neva, București – Dâmbovița, etc.) în paralel cu arhitectura tiraspoleană.

- *palierul cultural-simbolic*: derivat din semnificații și experiențe folosite la proiectarea și folosirea spațiilor riverane în RM transmise prin istoria și dezvoltarea orașelor plasate pe râul Nistru (Otaci, Soroca, Camenca, Râbnița, Rezina, Dubăsari, Tighina) și Prut (Ungheni și Cahul), prin cercetarea tramei stradale, a indicilor POT (Procentul de Ocupare a Terenului) și PUT (Procentul de Utilizare a Terenului), dispunerea edificiilor publice raportate arterii acvatice.

- *palierul individual*: bazat pe experiențele și semnificațiile în scenariile folosite la proiectarea edificiilor personalizate orașului Tiraspol, prin identitatea și accentuarea mediului natural, în special al râului Nistru. Acest palier este caracterizat de ipostazele complementare ale formei arhitecturale, relații între forme ca părți ale unei compoziții arhitectural – urbane, etc.

CONCLUZII

Analiza complexă a tuturor factorilor (naturali, istorice, economici, sociali, etc.) și principiilor de amplasare a obiectivelor arhitecturale principale, care au influențat amplasarea lor în spațiul orașului Tiraspol în timp și spațiu, permite să formulăm cerințele relatate mai sus, pentru proiectarea, conturarea și dezvoltarea noilor principii pentru Modelul Teoretic de Amplasare a

Noilor Obiective Arhitecturale (MTAOA) în orașul Tiraspol (Tabelul nr.1.), care poate fi folosit la implementarea și elaborarea PUG-lui (Plan Urbanistic General) și PUZ-lui (Plan Urbanistic Zonal).

Bibliografie

1. **Smirnov V.F.** *Gradostroitel'stvo Moldavii XIX-XX vv. Kishinev: Karta moldovenească, 1975, pag.104.*
2. <http://www.anpm.ro/dezvoltare-durabila/>, vizitat la 18.08.2016.
3. **Antyuzfeev V.A.** *Arxitekturno-prostranstvennaya organizatiya ob'ektov otdyxa i turizma v pojmenno-del'tovykh obrazovaniyah (na primere Volgo-Axyubinskoj pojmy. Rezumatul tezei de doctor în arhitectură, Moscova 2007.*
4. **Lynch K.** *The Image of the City, MIT Press, Cambridge MA 1960, p. 58.*
5. **Xan-Magomedov S.O.** *Proiect „letayushhego goroda”. Dekorativnoe iskustvo SSSR, nr. 1(182), M., 1973. P. 30-36.*
6. <http://www.archdaily.com/399329/ad-classics-the-plug-in-city-peter-cook-archigram/>, accesat 26.08.2016.
7. <http://cyberneticzoo.com/walking-machines/1964-walking-city-ron-herron-british/> consultat 26.08.2016.
8. **Efimov A.V., Minervin G.B., Shimko V.T.** *Dizajn arxitekturnoj sredy. Arxitektura-S. Moskva, 2007, pag.180.*
9. <http://citestealtfel.ro/traieste-altfel/lifestyle/arhitectura-locului/>, consultat 29.08.2016.
10. **Críticos M., Băncescu I.** *Limbaj arhitectural I. Note de curs, 2007 – 2008, UAIM, 2008, pag.29.*

Recomandat spre publicare: 15.09.2016.